

Agniesgen Bastiaensdr. en haar huwelijken, waaronder dat met Thonis Philipsz. Leeuwenhoek

Door: Jan Leeuwenhoek

De man vier huwelijken en de vrouw drie; het kwam vroeger vaker voor. Zo was mijn stamvader Thonis Philipsz. Leeuwenhoek voor de vierde maal gehuwd en wel met Agniesgen Bastiaensdr.. En dat was haar derde huwelijk!

In het kader van de artikelen *Vrouwen in de genealogie* begin ik deze beschrijving met haar.

Niesken Sannen Bastiaensdr., afkomstig van Leuven, ondertrouwt op 13-6-1587 in Leiden met **Francoijs van Zweeveseele**, afkomstig uit Brugge.¹ Zwevezele is gelijk aan Wingene, een dorp ten zuiden van Brugge.

Hoe haar naam te schrijven? Bij de ondertrouwintekening Leiden op 13 juni 1587 is er dus sprake van Niesken Sannen Bastiaensdr. Hun trouwen vindt plaats op 8 juli 1587 in de Pieterskerk in Leiden.² Daar was de inschrijving eerst Nijesken Sannen Baestijaensdr., dus een overnemen, zoals gebruikelijk, van de ondertrouwintekening. Echter, er is later tussen de eerste en tweede naam toegevoegd “vand(er)” en als vierde letter van de tweede naam is nu de “d” opgevoerd. Dus in huidig schrift: **Niesken Bastiaansdr. van der Sanden**. Omdat in die kerk ook de huwelijksintekening is gemaakt ga ik ervan uit dat dit de goede naam moet zijn. De vrouw van Bastiaen weten we ook, want Niesken wordt vergezeld bij haar ondertrouw door haar moeder Lucretia de Ballincx (evt. Wallincx).³

Uit het huwelijk van Agniesgen en Francoijs zijn geen kinderen bekend, al lijkt het toch wel onwaarschijnlijk te zijn dat die er niet geweest zijn. Doopregisters over die periode zijn niet bewaard gebleven, maar verschillende zoekfuncties hebben niet geleid tot info over kinderen.

Agniesgen is geboren circa 1566, omdat ze in een acte uit 1614 (zie hierna) omtrent 48 jaar oud wordt genoemd.

In de parochieregisters van Leuven heb ik gezocht naar de mogelijke doop van Agniesken. Bij de parochies Sint Pieter en Sint Gertrudis zijn dopen bewaard gebleven uit de periode rondom 1566. Nalopen van de dopen St. Gertrudis 1563-1570 en St. Pieter 1560-1570 leverde geen Agniesgen op. Overigens zijn de

1 ELO, archiefnr. 1004, ondertrouwboek NH 2B april 1586-november 1591, blad 34v, scan 37 van 206.

2 idem, trouwboek PK 48 1585-1598, scan 36 van 198.

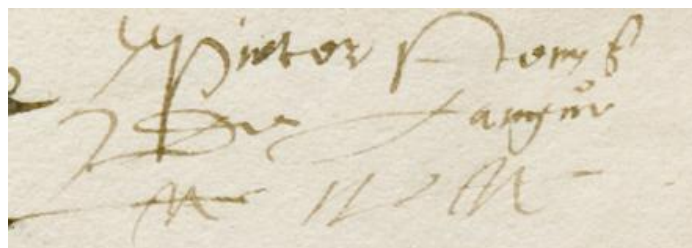
3 Dank aan Piet de Baar voor meelezen en tips.

parochieregisters goed toegankelijk. Zie de site van het Rijksarchief van België <https://agatha.arch.be/search/genealogie>.

Terzijde merk ik op dat uit bovenstaande blijkt hoe belangrijk het kan zijn om in Leiden de trouwkerk op te zoeken en niet te volstaan met de ondertrouwgegevens. Dat zal vaak de Pieterskerk, de trouwkerk, zijn maar zeker niet altijd. Voor Waalse huwelijken -in deze casus overigens niet aan de orde- is dat trouwboek extra van belang omdat daarin de namen van de personen soms anders zijn en waarschijnlijk origineler omdat het van Frans op Frans is en niet vernederlandst.⁴

Twintig jaar later huwt Agniesken opnieuw. Ze woont nog in Leiden en ondertrouwt daar als **Agniete Bastiaens van Loven** en weduwe zijnde van Francois van Swevensele op 16-3-1607 met **Pieter Stevensz de Lange**, van Delft, weduwnaar van **Marijtgen Lenaertsdr**.⁵ Ze trouwen op 15 april 1607 in Delft.⁶ Pieter woont bezijden de Nieuwe Kerk en daar gaan ze wonen. De achternaam van Pieter is meestal **De Langue**, zoals bij de intekening in Delft. Pieter was toen al -voor die tijd- behoorlijk op leeftijd. Zijn zoon Reijer was geboren circa 1566, nl. 45 jaar op 8-4-1611 en 55 jaar op 22-7-1621. Dus Pieter zal geboren zijn vóór circa 1546, dus zeker 60 jaar oud.⁷

Pieter was kamerbewaarder van de Weeskamer in Delft.⁸ Hij komt in de archieven regelmatig voor als curator, voogd (van niet-familieleden) en procureur. Pieter kreeg met zijn eerdere vrouw Marijtgen een groot gezin zoals blijkt uit het testament van zijn zoon Jacop en zijn eigen testament van 30-10-1630.⁹

Pieter Stevensz de Langue op 13-2-1610 en 13-4-1610 bij verkoop van het huis van de overleden zuster Lijsbeth van wijlen zijn vrouw Marijtgen Lenaertsdr.¹⁰

4 ELO, archiefnummer 1004, Vrouwenkerk invnrs. 162-166 1604-1811 en Gasthuiskerk invnrs. 167-177 1638-1795 w.v. t/m 1738 in het Frans.

5 idem, ondertrouwboek NH nr. 6F oktober 1604-april 1608, blad 130, scan 131 van 187.

6 G.A. Delft, archief 14 DTB Delft 1367-1811 ondertrouwboeken Oude en Nieuwe Kerk 1587-1627, deel 4, 4-4-1604 tot 23-8-1609, scan 123.

7 idem, O.N.A. 161.1560, folio 19v resp. 161.1585, fol. 241.

8 idem, 161.1539, folio 237 dd. 10-12-1607, testament van zijn zoon Jacob.

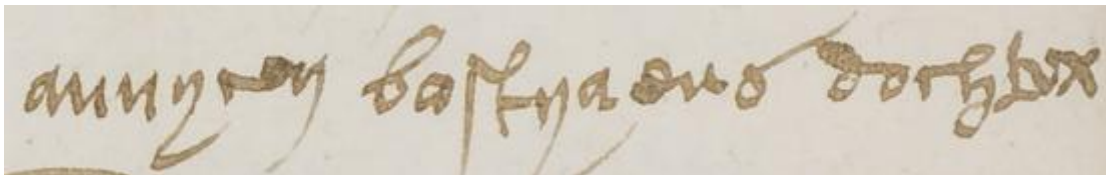
9 idem, 161.1765, folio 402.

10 idem, 161.1762 folio's 131 en 133.

Pieter Stevensz. de Langue wordt op 3-11-1613 begraven in de Oude Kerk. Hij woont dan bezijden de Nieuwe Kerk. Zijn huis stond op de plek waar nu Markt 74 is.¹¹ Zoon Reijer Pieters, uit het huwelijk met Marijtgén, wordt voor de verponding 1620 aldaar voor vijf gulden aangeslagen.¹² Hij is daar kleermaker (ook zo op 24-10-1598)¹³ en op 22-7-1621 ordinaris conducteur in het magazijn van Delft.¹⁴ Deze Reijer Pieters de Langue wordt op 7-3-1626 in de Nieuwe Kerk begraven. Hij woont dan -eveneens- bezijden de Nieuwe Kerk. En later woont notaris Willem Reijers de Langue daar, zijn zoon.

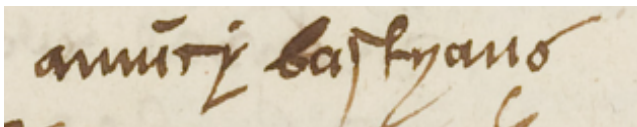
Uit het huwelijk van Agniesgen en Pieter zijn geen kinderen bekend.

Agniesken Bastiaensdr. huwt op 6-4-1614 met de weduwnaar **Tonis Philipsz.**, mandenmaker, die woont in het Oosteinde.¹⁵ Zij woont dan op Vrouwjutenland, wat achter de Nieuwe Kerk ligt, dus niet meer in het pand aan -nu- Markt 74. Onder de huwelijks voorwaarden van 22-3-1614¹⁶ staat de handtekening van Agniesgen:

22-3-1614 Agniesgen Bastiaensdr.

Op 23-5-1614 compareerde Agnjesgen Bastiaensdr., tegenwoordig huisvrouw van Thonis Phillipsz., mandenmaker in het Oostende, oud omtrent 48 jaren, en **Raechel Claesdr.**, ongehuwde persoon, oud omtrent 32 jaar, tegenwoordig wonend Verwersdijk, die een verklaring afleggen op verzoek van **Trijtgen Pouwelsdr.**, weduwe van **Pouwels Jansz.** coperslager. Rachel werkte als dienstmaagd bij juffrouw **Clara van Duyn** aan de Verwersdijk. Verklaard wordt door Rachel en door Agnjesgen dat Clara vijftig carolus guldens heeft toegezegd als legaat aan Trijntgen Pouwels, als een arme vrouw zijnde.¹⁷ Hieronder haar

handtekening in die acte, de tweede die ik van haar gevonden heb.

23-5-1614 Agnjesgen Bastiaensdr.

11 G.A. Delft, Achter de Gevels, Markt 74-76; in Historisch GIS 034C980.

12 G.A. Delft, invnr. 4013, 165r4, scan 168 van 171.

13 idem, O.N.A. 161.1527, folio 127.

14 idem 161.1585, folio 241.

15 G.A. Delft, Ondertrouwboeken Oude en Nieuwe Kerk 1587-1627, deel 4 4-4-1604 tot 23-8-1609, scan 398 van 574.

16 G.A. Delft, O.N.A. 161.1542, folio 18.

17 idem, O.N.A. 161.1766 folio 60.

Angeniesgen Bastiaens is samen met Theunis Philipse -en anderen- doopgetuige op 16-11-1622 bij doop van een tweeling van **Samuel van Eersex** en **Maritghen Cornelis**. En Anegeneta Bastiaens -met anderen- op 16-7-1623 bij het kind Pieter van **Huijch Pieterss** en **Maertge Pieters**.

Agniesken wordt als de huisvrouw van Tonis Philipsz. int Oosteijnde op 21-11-1631 begraven (Nieuwe Kerk).

Verder gaand met Anthonis (Thonis, Thoenis, Tomas) Philipsz.:

Anthonis Philipszn. is, zoals hierboven aangegeven, de stamvader van de familie **Leeuwenhoek**.

Meest komt hij in actes voor onder patroniem, enkele malen met achternaam. De naam Leeuwenhoek is afkomstig van het Leeuwenpoortje, dat in Delft in het Oosteinde oostzijde lag, dicht bij de Oostpoort. Anthonis woonde op de hoek van dat Leeuwenpoortje met het Oosteinde. Hij is mandenmaker en woonde bij zijn eerste huwelijk in 1594 aan de Oude Delft oostzijde, enkele huizen ten noorden van de Nickersteeg/St. Jansbrug. Met de vermelding "over de halve maen". Anthonis verhuisde in de periode 1594-1596 van de Oude Delft naar het Oosteinde. Zijn oudere broer **Cornelis Philipsz.**, ook mandenmaker, woonde eveneens aan de Oude Delft en bleef daar wonen. Die heeft dan ook nooit de naam Leeuwenhoek gedragen. De brouwerij de Halve Maen lag tegenover hun woonhuis aan de westzijde van de Oude Delft, iets ten noorden van de St. Jansbrug. **Jacob Huijgess van der Dussen** was daar brouwer. Vóór 1600 was er al een einde gekomen aan deze brouwerij. Veel brouwerijen werden in die periode beëindigd.

In het huizenprotocol 1585-1648 wordt Cornelis als eerste eigenaar genoemd.¹⁸ Het is een huis dat stond op de plaats waar nu Oude Delft 42-44 is, enkele huizen ten noordwesten van de Nickersteeg/St. Jansbrug. Het huis komt voor op de kaart figuratief van circa 1675 (zie uitsnede, het meest linkse huisje). Er wordt een klein huisje met trapgevel getoond met een poort ernaast op een deel van de Oude Delft waar -ook toen al- meestal grote panden stonden. Of het zo'n leuk trapgeveltje had? Het is bekend dat de precieze vormgeving van panden op deze kaart figuratief niet erg betrouwbaar is.

Anthonis Philipss ondertrouwt eerst op 7-5-1594 met **Geertgen Huigen**. Hij is jongesel mandemaker, wonend aan de Oude Delft over de halve maen en zij is

18 G.A.Delft, invnr. 1.2249, pag. 294v, scan 344.

jonge dochter wonende aan de Voorstraat.¹⁹ En ze huwen, Thomas Philips met Gheertghe Huijghendr., op 22-5-1594.²⁰

Uitsnede van de kaart figuratief van Delft circa 1675.

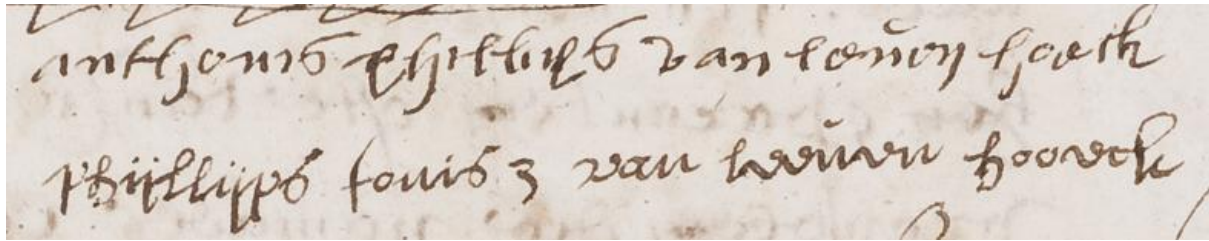
Zij was dochter van de timmerman **Huijch Andriesz.** en **Maritgen Gerritsdr.**, die aan de westzijde van de Verwersdijk woonden, een of twee huizen van de hoek met de Molenstraat. Ze hadden ook enkele huisjes in een poort bij hun huis in eigendom. Die poort heette eerst Huijch Andriespoort en later Cromhoutspoort. De poort is er al lang niet meer. Anthonis en Geertgen krijgen vijf kinderen. Twee worden er begraven in Delft op 15-4-1596 (een kind van Anthonis Philpss, mandemaker in het Oosteynde) en 24-11-1596 (een kind van Antonis Philipsz. mandemaker bij de Oostpoort). Twee kinderen (Philips, geb. circa 1596 en Huijch, geb. circa 1598) bereiken de volwassen leeftijd. Hun dochter Geertge, geboren in 1600 (10 maanden oud begin 1601 bij het moederlijk bewijs bij de weeskamer voordat Anthonis hertrouwde), zal op 22-6-1605 begraven zijn. Dan wordt nl. een kind van Thonis Phillipz, mandemaker in het Oosteynde, begraven. Geertgen Huijgen in het Oosteynde wordt op 1-11-1600 in Delft begraven (onder haar eigen naam, Oude Kerk).

Ondergetekende heeft in 1995 met een neef de genealogie Leeuwenhoek gepubliceerd in Kronieken. Nu is die opgenomen in Hogenda en op de website **leeuwenhoek.nl**. In de loop van 2026 hoop ik een hernieuwde -zeer uitgebreide- versie van de genealogie uit te brengen, waarin ik o.a. nader inga op de locaties Oude Delft en Oosteynde, op het gezin van Cornelis Philipsz., die huwde met de

19 G.A. Delft 2.2.3.8. invnr. 2570 ondertrouw gerecht, pag. 188v scan 375.

20 G.A. Delft, archief 14 DTB Delft 1367-1811 ondertrouwboeken Oude en Nieuwe Kerk 1587-1627 deel 2 1593-1599, scan 85 van 574.

oudste zuster van Geertgen Huigen, en op de familie van Huijch Andries en Maritgen Gerrits.

A close-up photograph of a handwritten signature in brown ink on aged, slightly stained paper. The signature is written in a cursive, 17th-century Dutch script. The first line reads 'anthonis philipsz van leuenhoeck' and the second line reads 'philipps zoon van leuen hoeck'. The ink is dark brown, and the paper has a warm, yellowish-brown tone with some minor foxing and staining.

Handtekening van Anthonis dd. 18-11-1627. Dit is de enige handtekening mij bekend, waarin hij "van leuenhoeck" schrijft. Ook diens zoon Philips, vader van de bekende Anthoni (van) Leeuwenhoek tekent met die achternaam.²¹ In de andere gevallen tekenen ze met patroniem.

Thonis Phillips huwt 2^e op 11-3-1601 met **Neeltgen Cornelis** j.d. van Delft, wonend Ouden Langedijk.²²

Zij wordt begraven op 31-10-1609 (de huisvrouw van Thonis Philipss, mandemaker, Nieuwe Kerk). Er zijn geen aanwijzingen dat er kinderen waren in dit huwelijk. Over Neeltgen Cornelis is niets bekend.

Thonis Phillips huwt een derde keer op 19-9-1610 met **Truijtgen Joriaens (Jurriaens) van Ham**, j.d. van Delft, wonend in de Pau.²³ Zij wordt al twee jaar later begraven, op 9-9-1612, (de huisvrouw van Anthonis Phillipss mandemaker in het Oosteiijnde, Nieuwe Kerk). Enkele dagen daarvoor, op 29-8-1612, wordt een kind van Antonis Philipss begraven (Nieuwe Kerk). Dit zal een kind van Anthonis en Truijtgen geweest zijn.

Er zijn uit dit huwelijk, evenals uit het huwelijk met Neeltgen Cornelis, geen volwassen geworden kinderen gekomen.

En tenslotte huwde **Thonis Philipsz.** met **Agniesgen Bastiaensdr.**, zoals hierboven aangegeven. Daaruit is mogelijk een kind geboren. Op 8-10-1622 wordt nl. een kind van Antonis Philipsz. aan de Turfmarkt begraven (Nieuwe Kerk). In de tijd zou dit nog kunnen als het kind niet lang na hun huwelijk -waarbij Agniesken circa 48 jaar oud was- geboren zou zijn. Wel staat er aan de Turfmarkt, terwijl het echtpaar toen nog woonde in het Oosteinde. Wel woonde zoon Huijch al aan de Brabantse Turfmarkt, waar Thonis later introk. Er is mij ook geen andere kandidaat bekend.

Thonis Philipsz. wordt op 12 -5-1643 in Delft begraven (mandemaker aan de Turfmarkt, Nieuwe Kerk). Hij woonde toen al een aantal jaren bij zijn zoon **Huijch**

21 G.A. Delft ONA 161.1594, folio 295; Anthonis en zoon Philips zijn hier getuigen bij een acte van Elisabeth van Ruven.

22 G.A. Delft, Ondertrouwboeken Oude en Nieuwe Kerk 1587-1627, deel 3 1600-1604, scan 188 van 574.

23 G.A. Delft, Ondertrouwboeken Oude en Nieuwe Kerk 1587-1627, deel 5 1609-1621, scan 359 van 574.

die mandenmaker was geworden op de Brabantse Turfmarkt. Van Huijch stammen alle nog levende Leeuwenhoeken af. Huijch is als erfgenaam aangewezen en moet de kinderen van zijn overleden broer Philips 4000 gulden uitkeren.²⁴ De nalatenschap van Thonis zal dus zo'n 8000 gulden zijn geweest, wat een behoorlijk bedrag is in die tijd.

Of Agniesgen kinderen heeft gehad is niet met zekerheid bekend. Het lijkt toch wel waarschijnlijk te zijn in haar lange huwelijk in Leiden met Francois van Zweveseele. En mogelijk het kind dat op 8-10-1622 is begraven in de Nieuwe Kerk in Delft. Maar ze zouden dan in ieder geval niet oud geworden zijn. Bij kinderen van Anthonis is dat zeker: Anthonis liet nl. in 1643 alleen erven door zijn zonen Philips en Huijch of hun kinderen.

Aquarel van de Oostpoort. Isaac van Ketweg ca. 1760. Stadsarchief Delft.

24 G.A. Delft, O.N.A. 161.1721, acte 32, folio 54, scan 53; testament van 2-4-1643.